

Tandori Dezső

Két veréb közt

Weöres Sándornak

Az egyik a jobb vállamon,
a másik a bal vállamon:
mire a földre kerülünk,
mindkettő már csak árnyamon.
Inkább a széken maradunk,
magunk a két lélekmadarunk,
valameddig így elülünk:
moccanatlan távolodunk.
Ki hova néz, mit mire lát;
egyik madár a másikát;
látjuk ami nincs nekülünk;
egy balra-át, egy jobbra-át.
Megtörténik a váltásere,
nézem: az az-e, ez az-e?
Az az, ez ez. Most így leszünk
hármában: „En” a két verebe.
Egyre gyorsabban száll a nap,
estéje egyre hamarabb,
egyre később jön reggelünk —
ezt mondhatnák a madarak.
Egyre többet vagyok magam,
dolgozhatom, zavartalan,
csak egy kevés kedv hova tűnt —
mondom vágy sem: egy-vege van.

Károlyi Amy

Hullott szilva

Kék virágként fűbe búvik,
míg egy cefre-hordó mélyén
a szilva-léttől elbúcsúzik.

Megkísérli mélybe szállva,
mi nem sikerült szilva-módon,
megvalósul szeszé válna.

Apáti Miklós

Egy mondat
a szeretetről

ami csak akkor van, ha hiányzik,
ami
csak akkor valóságos, ha belőlünk indul,
a hol, a hová, a merre, a kihez,
kérdése nélkül.
mint völgyből a kő,
felhőből a hó,
álomban a tekintet,
igen.
a szeretet iránytalan, a azért
akarunk magunknak kedvest,
szülőt, gyerekeket, barátai kézfogást,
hogy mégis irányva lehessen,
hogy kitörhessen az általános tömegvonzás,
ama fizikai törvény.
ami szívesen érvényesülne, ha nem
mást szeretnénk, ha nem
jobban szeretnénk, s ha nem azóta, —
mióta prédikátorok
léptek a homokra, a vízre,
a járdákra, az úttestekre, a sínekre,
azóta tudhatjuk mindannyian,
felhőből csak hó hull,
csak völgyből száll föl a kő,
csak az álom,
csak a tekintet nincs sehol,
sajnálatos:
szeretetünknek iránya van,
adunk és kapunk,
és aki megszülethetett ama napon,
most megidézettük, a mindhiába,
felebarátain.

Egy konferencia
tanulságai

„A forradalmi és szabadságharcos hagyomány a szocialista hazafiság eleven tényezője” — ez a jelmondat köszöntötte a Magyar Történelmi Társulat és a Magyar Partizán Szövetség tudományos konferenciájára érkezőket a MSZMP Nógrád megyei székházának előadótermében. Nem véletlenül esett a választás Salgótarjánra, hiszen ez a város már a második világháború előtt és alatt is részese volt a magyar antifasiszta ellenállásnak és partizánharcoknak. A kétnapos konferencián 17 előadás és 7 hozzászólás hangzott el a magyar ellenállás sajátosságairól, a történelmi kutatás eddig feltárt eredményeiről, és azok beépüléséről a közép- és felsőoktatási képzésbe. Több előadás számolt be magyarok részvételéről a szovjetunióbeli, lengyelországi, szlovákiai és jugoszláviai, valamint a nyugat-európai ellenállási mozgalmakban és partizánharcokban. Külön teret kapott természetesen jelentőségénél fogva — több részlet megvilágításában is — a Nógrád megyei partizánharcok története.

A konferencia vezérelvként fogadta el azt a tételt, amely szerint semmilyen antifasiszta tevékenységet nem akarunk eltitolni, de kicsinyes megfigyelések alapján elhallgatni sem. A kutatás különösen 1957 után lendült föl ebben a témakörben. 11 év alatt 100 kiadvány jelent meg a fasizmusról és az antifasiszta mozgalmakról. A kutatómunkát a tárgyszerűség, az adatokhoz való ragaszkodás, a fantáziával szemben a tudományosság, a történelmi valóság iránti érzék jellemzi. A feltárt adatok birtokában bebizonyosodott, hogy a magyar ellenállási mozgalom és partizánharc sokkal szélesebb körű volt, mint amilyennek az eddigiek alapján ismertükl. Godó Agnes kitűnő könyve (Magyar — lengyel kapcsolatok a második világháborúban) alapján máredig is tudtuk, hogy a hazánkba menekült lengyelek tízezreit a hivatalos magyar kormányzat támogatta a németekkel szemben. De nem lépett fel a szlovák partizánokkal szemben sem, sőt, 1944 október elején a Szovjetunióval való kapcsolatfelvételt a fegyverszünet kérdésében éppen Szlovákián keresztül történt. Ugyanebben az időben magyar katonák tömeges átállása figyel-

hető meg a jugoszláv néphadseregbe. A Vajdaságban alakult Petőfi dandár részvett a délmagyarországi felszabadító harcokban. Érdekes megállapítás volt a konferencián, hogy házáink területén kívül több magyar harcolt az ellenállási mozgalmakban, mint itthon!

Az újabban feltárt adatok birtokában különösen két kérdés váltott ki a hallgatóságban nagy érdeklődést: 1. a Magyar Légio sorsa; és 2. vajon Magyarország utolsó csatlósa volt-e Hitlernek? A kérdés kifelezésében különösen Vas Zoltán — aki néhány éve jelentős Horthy-életrajzot adott ki — ütötte meg az alaphangot.

Gróf Stomm Marcell tábornok még 1941-ben szovjet fogságba esett. Vele együtt a fogságba került katonákból alakult meg a Magyar Légio. Stomm tábornok hajlandó volt ennek az alakulatnak az élére állni. A szovjet vezetés azonban azt kívánta, hogy a légio ne csak a németekkel forduljon szembe, hanem Magyarország területén a Horthy-uralom ellen is harcoljon. Stomm, akit katonai esküje a kormányzó iránti hűségre kötelezett, ez utóbbit már nem vállalta. Hasonló sors érte a Kossuth-hadtestet is, amelybe önkéntes toborzás útján több ezer magyar hadifogoly jelentkezett. Amikor azonban kiderült, hogy a volt magyar hadifoglyoknak magyar katonák ellen kell majd harcolniuk, a hadtest feloszlott.

Vas Zoltán tagadta, hogy Magyarország „utolsó csatlósa” volt Hitlernek, legalábbis nem az a szó eddigi értelmében. Hiszen a konferencián elhangzott adatok tömege éppen az ellenkezőjét bizonyította! A magyar nép — a sajátos hazai körülmények között — igenis jelentős mértékben vett részt az ellenállás valamilyen formájában. Ez nemcsak a fegyveres harcokra vonatkozik, és nemcsak a munkások sztrájkjaira, hanem a legfelső állami vezetéstől lefelé végig kimutatható. Nálunk megnehezítette a Hitlerrel való szembenállást az a körülmény, hogy Magyarország hivatalosan Németország szövetségese volt. Eppen ezért itthon nem bontakoz-

hatott ki olyan nagyarányú népi felkelés, mint pl. Franciaországban, Jugoszláviában stb. Más országokban, ahol Németország hódítóként lépett színre, az egész nép egyetelműen elleniséget látott Hitlerben.

A konferencia az alábbiakban összegezte a tapasztalatokat, illetve jelölte meg a kutatás további feladatait: Nálunk — a sajátos hazai viszonyok között — az ellenállás más formái voltak a jellemzők; a hazai ellenállás sokkal jelentősebb volt, mint amilyennek az jelenleg a magyar közvélemény tudatában él. Továbbra is ragaszkodni kell a történelmi valósághoz. Fontos teendőink közé tartozik egy népszerű összefoglalás a magyar ellenállási mozgalmakról, amely mindenki számára könnyen hozzáférhető; további források felkutatása, anyagmentés, visszaemlékezések gyűjtése, az ellenállási mozgalom különböző formáinak műtárgyjait feldolgozása, a magyar ellenállás nemzetközi összefüggéseinek feltárása és a helytörténetírásnak (megyenként) e témakör felé irányítása.

DR. MÁRIAFÖLDY MÁRTON

MAKRISZ AGAMEMNON SZOBRAI: TAVASZI TÁNC — HÁTTÉRBE: EMBERPÁR

Az alapkutatás
nem szórakozás

(Folytatás az 5. oldalról.)

ben gerbera és székfű vírusmentes előállítását, valamint a Sasasd Tsz-ben az alma, szilva és egyéb gyümölcsfák vírusmentes előállítását Szegeden kidolgozott módszerekkel végzik. Különösen jelentősnek ítéli az Élelmiszeripari Minisztérium dr. Füglein Ferenc azon munkáját, amelyben a szőlő vírusmentes szaporítására dolgozott ki eljárást. Ennek a bevezetése ugyan csak a budapesti Rozmaring Tsz-ben folyamaiban van.

— A biokémia területén a közvéleményt a génsebészetben elért eredmények döbbenetették meg. Dolgoznak-e ezen a területen a szegedi intézetben?

A Biokémiai Intézetben egy nagy munkacsoport dolgozik ezen a területen. A génsebészeti technika segítségével a különböző élőlényekből származó géninformációk kémsőben „összevarrhatók”.

— Mi jöhet ki ebből?

Itt ismét egy eddig még csak el sem képzelt lehetőséget kapott az emberiség. Az ilyen munkákból számtalan alapvető ismeret származhat, amelynek révén megértjük a sejtek működését. Gyakorlati kihatását elemezve, valószínűnek látszik, hogy baktériumokba be lehet vinni azt a képességet, hogy számunkra olyan hasznos terméket produkáljanak, amit eddig nem tudtak megtenni. Pl. a cukorbetegség gyógyszereként szolgáló inzulint nagy nehézségek árán állati szervekből vonja ki a gyógyszeripar. Ha ezt baktériumok termelni tudnák, akkor ipari fermentorokban — mint a penicillin — lenne előállítható az inzulin.

— Ez nemcsak tudományos utópia?

Nem, s úgy annyira nem, hogy az Egvesült Államokban már szabadalmaztatták is ilyen eljárását. Ha tehát a gyógyszeriparunk nem akar a világversenyben lemaradni, akkor ennek a technikának itthon kézben kell lennie, s a Biokémiai Intézetben pontosan ezen úgy érdekelben történt ennek a kutatási területnek a bevezetése.

— S végül a negyedik intézetük, a Biofizikai Intézet?

Minden élő sejtet sejthártya vesz körül, s az abban lejátszódó folyamatok olyan általános törvényszerűségeket mutatnak, amelyek minden élőlényben azonosak. A Biofizikai Intézetben mesterséges hátyák (membránokkal) kezdték a területen a kutatómunkát. Amikor már ezt a rendszert jól is-

merték, élőlényből vett anyagokat kezdtek beépíteni a mesterséges hátyákba. Jelenleg olyan fehérjéket építenek be, amelyek fényenergia átalakítására képesek. A fényenergia hasznosítása a biológiai kutatások egyik legalapvetőbb problémáját jelenti. Hiszen végső soron minden földi élet a napenergia felhasználásától függ. Nem szükséges bővebben magyarázni, hogy ez milyen fontos alapkutatási terület. A membránok vizsgálata azonban elvezet a bűza fagyállóságának a vizsgálatához, amit a Biokémiai Intézetben végeznek elsősorban, de ehhez kapcsolódik a Biofizikai Intézet membránmunkájának egy része, s elvezet az idegrendszeri kutatások problémáihoz is, mert az idegsejt számos speciális tulajdonsága annak sejtthártyájával függ össze. S ekkor már ismét a gyakorlati gyógyszerkutatáshoz, az idegsejtekre ható gyógyszerek kérdéséhez jutottunk el, ezeknek az ipari kutatásoknak a háttérét biztosítjuk.

— Köszönöm ezt az ismertetést, ami olvasóinknak megmutatja, hogy az alapkutatásra fordított nagy összegek nem felesleges kiadások, hanem mindannyiunk jól feltrágt érdekében végzett munka lehetőségét biztosítják.

Beszélgetésünk tartalmára is alkalmazható az a megállapítás, hogy ha az egyes kutató munkája nehezen is minősíthető, egy egész intézet munkáját már jobban meg lehet ítélni.

Ez így 1987. a kutatói kényszer és teljesítmények különbözősége, s egy alapkutatással foglalkozó intézetben sok olyan témát vállaltunk, amelyből ma még nem várható konkrét gyakorlati haszon. Ezeket is folytatnunk kell.

A bevezetőben említett kutatói visszacsatolások természetesen kisebb-nagyobb mértékben intézetünkben is előfordulnak. Igyekezünk azonban azokat minél inkább lefaragni és erőnket a produktív munkára fordítani.

Kutatóintézetünk még egy évtizede sem működik, de az itt dolgozó tehetséges kutatók munkájukkal, eredményeikkel megalapozták hírnevét a nagyvilágban, s ezért sokat tett elődöm, Straub F. Brunó akadémikus, akinek vezetésével létrehozták az intézetet és megtették az első lépéseket.

— A további lépésekhez sok sikert kívánunk.

GAZDAGH ISTVAN